

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 April 1883. kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af motion om ändring af §§ 4, 7, 11, 12, 13 och 105 Regeringsformen samt § 38 mom. 2 Riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottets behandling öfverlemnad motion, N:o 2, har Herr *I. Asklöf*, med erinran om föreskriften i § 84 Regeringsformen, att grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas, hufvudsakligen anfört, att lika vigtig syntes motionären den grundsatsen vara, att i en gällande grundlag sådane föreskrifter ej förekomme, som ej kunde tillämpas. Med anledning af den vid innevarande riksdag väntade Kongl. propositionen angående omorganisation af rikets försvarsväsende, och under antagande, att denna så vigtiga och så vidtomfattande förändringar medförande fråga komme att af Riksdagen i hufvudsak tillstyrkas, vore det för en hvar klart, att en och annan paragraf i Regeringsformen, deri afhandlades Konungens ställning och beslutanderätt i fråga om krig och fred samt vårt förhållande till främmande makter, ej kunde vidare tillämpas och sålunda borde erhålla en förändrad ordalydelse.

Om man, säger motionären, erinrade sig de tidsförhållanden, under hvilka nu gällande Regeringsform fastställdes, hvilket skedde den 6 Juni 1809, då Sverige nyligen utkämpat ett ofördelaktigt krig, men då minnet af ärorika krigsbragder i åtskilliga europeiska länder ingaf föreställning om sannolikheten af att än vidare draga ut i härnad till

främmande land — en åsigt, som vid denna lags stiftande tydligen legat till grund för den del deraf, som berörde vårt försvarsväsende m. m.; — om man vidare toge i betraktande de förhållanden, som i detta hänseende inträdt i nuvarande tid, skulle man otvifvelaktigt finna, att Sverige numera aldrig borde komma att utföra något krig utanför dess egna rämärken, utan grunda sitt försvarsväsende endast på fosterjordens skydd. Motionären vore också öfvertygad, att denna hans åsigt delades af svenska folket i allmänhet, antingen vårt försvarsväsende komme att ändras eller icke, äfvensom att denna åsigt blefve ännu kraftigare uttalad, om tyngre pligter för försvarsväsendet pålades den manliga befolkningen. De oss närmast belägna grannstaterna utgjorde nu, med endast ett undantag, stormakter, med hvilka vi naturligtvis hvarken ville eller kunde inlåta oss i något anfallskrig. Enligt vår nuvarande grundlag kunde vi dock komma att indragas i krigsförhållanden med någon af stormakterna, såsom allierade med endera af dem emot en annan. Till en sådan förpligtelse för vårt land, äfven om man antog, att Konungen icke ville besluta direkt krigsförklaring, kunde dock nu gällande §§ 12 och 13 Regeringsformen gifva anledning, hvarför dessa paragrafer framför allt borde ändras för att i militäriskt hänseende göra vår ställning till främmande makter klar och tydlig.

Af det anförda framginge, enligt motionärens uppfattning, hans afsigt med förevarande motion. Denna afsigt, som vore grundad på den öfvertygelsen, att vi numera aldrig borde inlåta oss i krig utom vårt lands gränser och sålunda ej heller ingå i förbund med främmande makter i annan mening än att möjligen erhålla hjälp, i händelse vi sjelfve blefve öfverfallne, hade sålunda endast till ändamål att i vår grundlag införa de ändrade stadganden, hvilka beträffande ifrågavarande förhållanden blefve nödvändiga.

Vidare erinrar motionären, hurusom vid 1872 års riksdag Konstitutions-Utskottet framlade ett förslag till ändring af §§ 11 och 12 Regeringsformen i ungefär enahanda riktning som det af motionären nu afgifna, hvilket förslag, bifallet af Andra Kammaren, afslogs af den Första hufvudsakligen på grund af »unionella betänkligheter». Derest ett sådant hinder för förslagets antagande förefunnes, måste det, enligt motionärens uppfattning, undanröjas, enär eljest högst nödiga och nyttiga förändringar i vår grundlag aldrig kunde genomföras; och uttalar motionären den förhoppning, att Konstitutions-Utskottet skall finna utväg till undanrödjande af detta hinder.

På grund häraf hemställer motionären om följande förändringar i Regeringsformen, nemligen:

att det i § 4 förekommande uttrycket »Konungen eger allena styra riket» utbytes mot »Konungen eger utöfva Riksstyrelsen»;

att, då grundlagsstiftaren enligt § 11 åt Statsrådet i sin helhet medgifvit *någon* kännedom om Konungens beslut i ministeriella mål, men ett sådant medgifvande, enligt motionärens förmenande, borde vara *ovilkorligt*, orden »i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot» ändras till »i närvaro af Statsrådets öfriga ledamöter»; att de i följande punkt förekommande orden »äfvén i detta fall tillkalle» utbytas mot »dertill utser»; samt att sista punkten i paragrafen utgår;

att såsom en följd af den i § 11 föreslagna förändring de i § 7 förekommande orden »som i 11 och 15 §§ omförmälas» ändras till »som i 15 § omförmälas»;

att § 12, afhandlande Konungens rätt att ingå förbund med främmande makter, helst måtte helt och hållet utgå, men att, derest den anses böra kvarstå, orden »och förbund» derur uteslutas, äfvensom uttrycket »statsministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot» ändras till »Statsrådet»;

att det i § 13 förekommande uttrycket »vill Konungen börja krig eller sluta fred» utbytes mot »Inträffar genom fiendtligt anfall i riket krig, och önskar Konungen sluta fred»; samt

att orden i § 105 »ministeriella ärenden och» måtte utgå, samt följaktligen enahanda rättelse jemväl vidtagas i § 38 mom. 2 Riksdagsordningen.

Innan Utskottet till granskning upptager motionärens förevarande framställning, bör Utskottet eriura om de förslag till ändring af deri omhandlade grundlagsbud, som förut blifvit för representationen framlagda. 1840—1841 årens Riksdags Konstitutions-Utskott, som vid granskning af statsrådsprotokollen funnit ett betydande antal regeringshandlingar böra leda till dels åtal inför riksrätt, dels ock anmälan enligt § 107 Regeringsformen, ansåg sig med anledning af de missförstånd om Konungens rådgifvares skyldigheter, som till följd af det i § 4 af nämnda grundlag förekommande uttrycket »Konungen eger att allena styra riket» både inom och utom nationalrepresentationen blifvit yttrade, böra föreslå en förändring af berörda stadgande. Utskottet anförde dervid, hurusom i fråga om berörda uttryck Utskottet icke förbisett den afsigt, som år 1809 föranledde att på detta ställe införa ordet »allena», icke heller att paragrafens sammanhang för läsare utan fördom och med

vanlig uppmärksamhet klart nog ådagalade denna afsigt. Utskottet önskade visserligen ej heller att gifva anledning till nya misstydingar af det slag, som man genom detta ords upptagande här velat förbygga. Men då stadgandet i § 9 Regeringsformen, att Konungen i alla mål, som hos Honom i Statsrådet förekomme, vore förbehållet att allena besluta, fullkomligen uppfylde samma afsigt, och det »allena», som vid beskrifningen af Konungens rätt att riket styra icke funnes nyttjadt i våra äldre regeringsformer, genom sitt alldeles öfverflödiga införande i § 4 af 1809 års Regeringsform vållat fullt ut så betänkliga missförstånd, som dem man velat undvika och genom nyss anförda § 9 verkligen afböjt, tvekade icke Utskottet att föreslå, att det måtte ur § 4 utgå. Vid förslaget behandlings inom Riksdagen blef detsamma af borgare- och bondestånden antaget att hvila till grundlagsenlig behandling, hvaremot ridderskapet och adeln samt presteståndet funno den föreslagna förändringen obehöflig. Då med anledning häraf frågan blef föremål för omröstning i förstärkt Konstitutions-Utskott, antogs förslaget i öfverensstämmelse med borgare- och bondeståndens mening att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, men vid nästföljande riksdag blef detsamma af ridderskapet och adeln samt presteståndet förkastadt.

Vidare hafva i fråga om sättet för ministeriella måls behandling och Konungens rätt att ingå i afhandlingar och förbund med främmande makter framställningar vid flere tillfällen blifvit gjorda, åsyftande, att i grundlag måtte intagas sådana föreskrifter, som kunde i konstitutionellt hänseende medföra tillräcklig trygghet vid behandlingen af dessa ärenden. Vid 1856—1858 årens riksdag förklarade Konstitutions-Utskottet sig anse dåvarande tidpunkt, under hvilken Sverige syntes hafva inträdt i en lifligare och mera betydelsefull beröring med öfriga europeiska stater, lämplig att företaga en granskning af de former, under hvilka våra förhållanden till främmande makter enligt Regeringsformen skulle bestämmas. Utskottet fann dessa former hvarken med grundlagens anda förenliga eller med dess öfriga stadganden följdriktigt sammanhängande. I sådant hänseende erinrade Utskottet, att, om det än å ena sidan kunde inträffa, att Konungen funne nyttigt att ingå i afhandling med en utländsk stat äfven angående en eller annan fråga af underordnad vikt, kunde det dock å andra sidan icke förnekas, att så väl afhandling som förbund med en främmande makt kunde vara bestämmande för ett lands icke blott yttre utan till någon del äfven inre förhållanden under en lång följd af år och således blifva mer ingripande i dess öden än till och med ett krig, att icke jemföra desamma med en mindre väsentlig förändring af en redan gällande författning, för hvars

vidtagande dock erfordrades, att Statsrådets samtliga ledamöter vore tillstädes. Utan att anse sig behöfva ingå i en vidlyftigare bevisning i ett ämne, rörande hvilket Utskottet antog det allmänna tänkesättet enhälligt, tillstyrkte Utskottet därför den ändring af § 12 Regeringsformen, att Konungen, när Han ville sluta afhandlingar eller förbund med främmande makt, skulle höra Statsrådets samtliga ledamöter. Då förslaget förekom till behandling inom riksständerna bestreds väl ej, att ifrågavarande ärenden ofta kunde vara i vikt och betydighet fullt jemförliga med dem, hvilka grundlagen förbehållit den omsorgsfullaste pröfning, men den åsigt, att deras särskilda beskaffenhet gjorde nödvändigt, att de fortfarande undandrogenes handläggning i samladt Statsråd, vann dock de fleste anhängare. Man stödde sig hufvudsakligen på 1809 års Konstitutions-Utskotts yttrande om vådan att genom en sådan handläggning äfventyra den snabbhet och hemlighet i beslut, hvaraf dessa ömtåliga ärendens framgång vore i så hög grad beroende, och man ansåg derjemte redaktionen af det föreliggande förslaget mindre tillfredsställande. Resultatet blef ock, att förslaget, som med en oväsentlig förändring af ordalydelsen antogs att hvila till grundlagsenlig behandling, vid följande riksdag förföll genom ridderskapet och adelns samt presteståndets beslut.

1859—1860 årens Riksdags Konstitutions-Utskott upptog denna fråga å nyo och tillstyrkte i afgifvet memorial den ändring i § 12 Regeringsformen, att *förbund* ej finge afslutas, innan Statsrådet enligt § 8 blifvit deröfver hördt, hvaremot i afseende å *afhandlingar* med främmande makter skulle förblifva vid hvad förut vore stadgadt. Mot detta förslag erinrades väl hos ridderskapet och adeln, att skilnaden mellan afhandlingar och förbund vore allt för obestämd, för att derpå skulle kunna grundas någon olikhet i sättet för dessa ärendens föredragning inför Konungen, men förslaget förklarades emellertid hvilande till 1862—1863 årens riksdag, då det likväl förkastades af ridderskapet och adeln samt presteståndet, hufvudsakligen, såsom det vill synas, på den grund, att den ifrågasatta anordningen, såsom i viss mån inverkan jemväl på det norska Statsrådets ställning till de frågor förslaget omfattade, ansågs icke böra vidtagas annorledes än i sammanhang med en revision af föreningsakten mellan Sverige och Norge, om hvars åvägarbringande Rikets Ständer redan vid nästföregående riksdag uttalat sin önskan.

I sammanhang härmed torde böra påpekas, att enligt § 28 i Norges grundlag diplomatiska ärenden äro undantagna från behandling i Statsrådet. Hvarken i denna eller någon annan paragraf af nämnda

grundlag förefinnes någon bestämmelse derom, huru med diplomatiska ärenden, som angå Norge, bör förfaras. Det i § 38 af norska grundlagen och i § 5 Riksakten förekommande stadgande, att norska statsministern och de två norske statsråd, som åtfölja Konungen, skola hafva säte och öfverläggningsstämma i det svenska Statsrådet, när ämnen der förehafvas, som angå båda rikena, har antagits icke afse diplomatiska ärenden, emär sådana i regeln icke föredragas i svenskt Statsråd. I följd häraf var det under unionens två första årtionden uteslutande på föredragning af den svenske statsministern för utrikes ärendena så väl Norges som Sveriges diplomatiska angelägenheter handlades. Härutinnan skedde dock så till vida en ändring genom Kongl. resolutionen den 13 April 1835, att deri förordnades, att vid föredragning af ministeriella mål, hvilka anginge Norge särskildt eller de förenade rikena gemensamt, norske statsministern eller en annan medlem af norska statsrådet skulle vara tillstädes.

Med anslutning till det förfarande, som i stor utsträckning gjort sig gällande, att nemligen ärenden rörande förhållandet till främmande makter blifvit företagna än i statsråd, bestående af samtliga hos Konungen närvarande svenska och norska rådgifvare, än i vanligt sammansatt och än i vederbörande rikets särskilda statsråd, var det som den komité af svenske och norske män, som för revision af Föreningsakten mellan Sverige och Norge sammanträdde år 1865, i § 22 af sitt den 29 Augusti 1867 afgifna betänkande, i enlighet hvarmed Konungen sedermera för båda rikenas representationer framlade förslag till ny Föreningsakt mellan Sverige och Norge, intagit den bestämmelse, att, derest Konungen ville afsluta eller upphäfva förbund, traktat, konvention eller annat dylikt aftal med främmande makt, skulle målets afgörande ske i ett af lika många medlemmar från hvardera riket bestående unionelt statsråd. Men på samma gång för rikena bindande beslut i dessa ärenden skulle fattas i ett sålunda sammansatt statsråd, borde, enligt komiténs åsigt, den förberedande behandlingen kunna försiggå i den ordning, § 11 Regeringsformen och Kongl. resolutionen den 13 April 1835 stadgade. Det unionella statsrådets hörande vid hvarje särskildt stadium af en förhandling, särdeles om den vore af politisk natur, skulle nemligen, i komiténs tanke, med afseende å den skyndsamhet och tystlåtenhet, som dervid ofta måste iakttagas, stundom finnas olämplig, må hända till och med icke verkställbar. Den syntes ej heller nödvändig, ty när saken till slut skulle i statsrådet handläggas, blefve deraf en följd, att statsministern för utrikes ärendena måste redan på förhand taga hänsyn till de åsikter, som vore herskande inom begge rikenas stats-

råd, för att icke i det afgörande ögonblicket sakna understöd af sina embetsbröder. Och der sakens beskaffenhet ej kräfde skyndsamhet eller sträng hemlighet i behandlingen, torde Konungen i allmänhet föredraga att så tidigt som möjligt göra den till föremål för öfverläggning i statsrådet.

Sedan emellertid frågan om Föreningsaktens revision fallit genom Riksdagens och Storthingets år 1871 fattade beslut, gjorde Konstitutions-Utskottet vid 1872 års riksdag framställning derom, att § 12 måtte erhålla följande förändrade lydelse: »Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan, enligt 8 §, Statsrådet blifvit deröfver hördt;» i sammanhang hvarmed föreslogs, att sista punkten i § 11 Regeringsformen måtte utgå. Mot detta förslag framställdes inom Riksdagen den anmärkning, att då jemlikt norska grundlagens föreskrift alla inför norska regeringen förda protokoll skulle delgifvas Storthinget, samt norska regeringens utlåtande enligt regeln måste inhemtas i alla de frågor angående afhandlingar och förbund med främmande makter, hvilka i sammansatt statsråd behandlades, skulle deraf blifva en följd, att norska Storthinget finge del af dessa frågor, hvilka deremot komme att den svenska Riksdagen undanhållas. Hufvudsakligen af detta skäl blef Konstitutions-Utskottets ifrågavarande framställning redan vid samma riksdag af Första Kammaren utan omröstning förkastad.

Derefter väcktes vid 1877 års riksdag inom Andra Kammaren två särskilda motioner, åsyftande ändring i Regeringsformens föreskrifter angående diplomatiska ärendens behandling. I den ena motionen yrkades, under förutsättning, att nu bestående förhållanden mellan Sverige och Norge icke medgåfve, att § 12 Regeringsformen ändrades i öfverensstämmelse med 1872 års Konstitutions-Utskotts förslag, att samma paragraf måtte erhålla följande eller dermed lika syftande tillägg: »Genom ministern för utrikes ärendena skola dessa mål, innan de till slutligt afgörande företagas, fullständigt meddelas Statsrådet.» I den andra motionen hemställdes, att Riksdagen måtte

antingen för sin del besluta, att ur § 11 Regeringsformen utslötes, jemte sista punkten, de ord, som bemyndigade Konungen att, på det sätt honom lämpligast syntes, låta bereda och handhafva ministeriella mål; att i denna paragraf en föreskrift infördes af samma innehåll som § 26 i sista Unionskomiténs förslag, samt att § 12 Regeringsformen förändrades i enlighet med 1872 års Konstitutions-Utskotts och § 22 mom. 3 af sista Unionskomiténs förslag;

eller ock besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det

Kongl. Maj:t täcktes för näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till sådana grundlagsändringar, hvarigenom de af sista Unionskomitéen utarbetade bestämmelser rörande utrikes angelägenheters behandling måtte blifva förverkligade i det omfång, sådant genom ändring af blott svensk grundlag kunde ske.

I fråga om den föreslagna ändringen af eller tillägget till § 12 Regeringsformen fann Konstitutions-Utskottet den invändning, som 1872 varit afgörande för frågans utgång, fortfarande ega giltighet, hvadan Utskottet ansåg sig ej kunna tillstyrka bifall till motionen i denna del. Beträffande förslaget till ändring af § 11 Regeringsformen förklarade Utskottet sig ej kunna dela den uppfattning, som innefattades i anmärkningen mot stadgandet i första punkten af samma paragraf, enligt hvilken Konungen kunde låta bereda och handhafva ministeriella mål på det sätt honom lämpligast syntes. Vid jemförelse mellan berörda punkt och § 10 syntes det nemligen, enligt Utskottets åsigt, ej lida tvifvel, att genom stadgandet i sagda punkt ej afsetts att undandraga ministern för utrikes ärendena beredningen och handhufvandets af ministeriella mål, utan att stadgandet tillkommit i syfte att för dessa måls behandling medgifva begagnandet af andra och friare former, än § 10 påbjöde, hvilken paragraf ursprungligen innehållit, att ärendena skulle, sedan nödiga upplysningar deröfver från vederbörande kollegier och embetsmän blifvit infortrade, till föredragning hos Konungen i Statsrådet beredas af föredragande statssekreteraren och åtta män, förordnade att utgöra den så kallade rikets allmänna ärenders beredning. De i § 11 föreskrifna former för diplomatiska måls behandling kunde ej anses gifva Konungen någon makt att i strid med de allmänna konstitutionella grundsatserna bestämna öfver dessa ärenden mera än öfver andra. Vederbörande departementschef vore här liksom i andra fall det lagliga organet för beredning och verkställighet med rätt och skyldighet att afgifva råd och vägra sin kontrasignation, om beslutet vore stridande mot Regeringsformen; och genom det ansvar, som hvilade på honom jemte annan tillkallad statsrådsledamot, innebure grundlagen tillräckligt skydd mot förhastade beslut, så snart fråga uppstode om vidtagande af någon regeringsåtgärd i egentlig mening. På grund häraf och med framhållande af den åsigt, att, för att bereda Statsrådet erforderligt inflytande på ifrågavarande ärenden, andra eller mera genomgripande förändringar i grundlagen ej vore af nöden, än sådana, som syntes vara en gifven följd af den vid 1876 års riksdag antagna förändringen i § 5 Regeringsformen, hvarigenom en statsminister blifvit statsrådets främste ledamot, hemställde Utskottet endast om sådan än-

dring af §§ 11 och 12 Regeringsformen, att statsministern blefve den Konungens rådgifvare, som jemte utrikesministern i allmänhet vore närvarande vid afgörandet af viktigare ministeriella mål, samt att Konungen skulle jemte de två i § 12 nämnda statsrådsledamöter höra statsministern, innan han inginge i afhandlingar och förbund med främmande makter. Tillika föreslog Utskottet den ändring i § 32 Regeringsformen, att utnämmandet af sändebud hos främmande makter och af tjänstemän vid beskickningarne skulle ega rum i närvaro af ministern för utrikes ärendena samt statsministern eller någon annan tillkallad statsrådets ledamot. Då Utskottets förslag förekom till behandling i Riksdagen anmärktes inom Första Kammaren, bland annat, att enligt den af Utskottet formulerade ordalydelsen af § 12 Regeringsformen det kunde inträffa, att endast två statsrådsledamöter komme att, i strid med förslaget tydligen angifna syfte, vid föredragningen inför Konungen närvara, om nemligen ministern för utrikes ärendena tillika vore statsminister. Med anledning häraf blef förslaget af bemälda Kammare återförvisadt till förnyad behandling af Utskottet, hvaremot detsamma af Andra Kammaren förkastades, såvidt af öfverläggningen inom denna Kammare kan slutas, hufvudsakligen af det skäl, att Utskottet icke i nog vidsträckt mån gått motionärernes framställningar till mötes.

Vid nästföljande riksdag framlade samme motionärer förslag till ändring af ifrågavarande grundlagsparagrafer i hufvudsaklig öfverensstämmelse med deras vid 1877 års riksdag gjorda framställningar, hvarjemte den ene motionären hemställde, att undantagsstadgandet i § 32 Regeringsformen angående sättet för utnämmande af sändebud hos främmande makter och tjänstemän vid beskickningarne måtte upphävas och i sammanhang dermed orden »inom riket» i § 28 Regeringsformen utslutas. Med anledning af dessa motioner fann Konstitutions-Utskottet af anförda orsaker sig emellertid endast böra tillstyrka följande förändrade lydelse af nedannämnde paragrafer i Regeringsformen, nemligen:

§ 11. Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter, *skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af Ministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör, att dessa mål anmäla och föredraga inför Konungen* i närvaro af Statsministern eller någon annan statsrådets ledamot. Är Ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den Statsrådets ledamot, som Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen i deras närvaro beslutet; åliggande det den dertill särskildt

förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till Statsrådets kunskap komma, hvad Honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna riksstyrelsens gren måtte hos Statsrådet finnas. *Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande makt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom Ministern för utrikes ärendena.*

§ 12. Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan Han, *i den ordning, föregående paragraf stadgar*, deröfver hört *Statsministern*, Ministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot, *eller, der Ministern för utrikes ärendena tillika är Statsminister, två andra tillkallade Statsrådets ledamöter.*

§ 32. Sändebud hos främmande makter och tjenstemän vid beskickningarne nämner Konungen i *närvaro af Ministern för utrikes ärendena samt Statsministern eller någon annan tillkallad Statsrådets ledamot.*

Detta förslag, som af Andra Kammaren antogs att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, blef emellertid af Första Kammaren förkastadt.

I öfrigt har jemväl den genom § 13 Regeringsformen Konungen medgifna rätt att börja krig vid 1871 års riksdag varit föremål för öfverläggning inom Kamrarnes. Motion väcktes nemligen då inom Andra Kammaren i syfte, att Konstitutions-Utskottet måtte inkomma med förslag till sådan ändring i grundlagen, att Konungen icke berättigades att förklara krig utan med Riksdagens medgifvande. Uti sitt med anledning häraf afgifna utlåtande framhöll Utskottet, att Riksdagens melankomst icke vore egnad att förhindra Konungen att inleda riket i krig, men deremot minskade utsigterna att, när krig inträffade föra det till ett lyckligt slut; att motionären icke tagit tillbörlig hänsyn till de mellan de förenade rikena bestående förhållanden eller den omgestaltning af dessa förhållanden, som förestode, derest det då hvilande förslaget till ny Föreningsakt mellan Sverige och Norge blefve lag, samt att nu gällande Regeringsform och Riksakt innehölle betryggande garantier mot missbruk af Konungens rätt att börja krig. Af dessa skäl hemställde Utskottet om afslag å motionärens framställning, hvilket ock blef båda Kamrarnes beslut.

Bland nu ifrågavarande af motionären föreslagna grundlagsändringar tillhör det Utskottet att i första rummet yttra sig öfver förslaget,

att ur § 4 Regeringsformen, hvarigenom bestämmes den Konungen till-erkända makt med afseende å rikets styrelse, måtte utslutas ordet »allena».

Uti sitt vid öfverlemnande af förslaget till gällande Regeringsform afgifna memorial anför 1809 års Konstitutions-Utskott med hänseende till stadgandet i § 4: »Makten att styra tillkommer, efter Utskottets förslag, odelad Konungen, men Hans beslut kunna icke förhastadt fattas, icke bestämmas efter ensidiga underrättelser och råd af dolda personer utan ansvarighet. Han måste i alla mål låta sig upplysas af ett offentligt statsråd, hvars ledamöter, ställda under ansvarighet icke blott för deras yttrade rådslag utan äfven för deras tystnad, då de bort råda, måste sjelfve sorgfälligt söka upplysningar för att bevara sitt lif, sin ära och sin heder. På detta sätt och genom de öfriga medel, som äro föreskrifna i afseende på ärendenas beredning, bör Konungen icke i något fall kunna missledas, bör allmänna rösten icke kunna hindras att genom någon organ kunna tränga fram till Honom»; och vidare: »Konungens statsråd utgör icke en i Hans styrelse deltagande corps, tillsatt af Rikets Ständer. Utskottet har trott, att den styrande makten kunde säkrare bevakas genom andra medel än detta, som söndrade enheten och kraften af dess verksamhet, och som hvarje stark regent därför skulle vara frestad att undanrödja».

Denna framställning af karakteren utaf Konungens styrande makt och statsrådets förhållande till densamma angifver otvetydigt afsigten med ifrågavarande grundlagsbud. Varnad af de faror, för hvilka fäderneslandet till följd af envælde eller rådsvälde under forna tider varit utsatt, har lagstiftaren velat föreskrifva, att Konungen skall allena styra riket, men på det sätt Regeringsformen bestämmer, och efter inhemtande af ansvarige rådgifvares tankar. På samma gång rättigheten att besluta sålunda blifvit lagd i Konungens hand, har lagstiftaren genom den väsentliga begränsningen af denna rättighet, som innebäres i den samlade kraften af rådgifvarnes föreställningar, velat förebygga hvarje för landet menlig yttring af en enväldig vilja.

I strid med denna uppfattning förmenar nu motionären, att det i § 4 förekommande ordet »allena», som under dåvarande tidsförhållanden visserligen kunnat hafva sitt berättigande, dock mer eller mindre hänvisade på enväldsmakt, då deremot Regeringsformen borde i enlighet med nuvarande förhållanden lagstadga det konstitutionella styrelsesystemet. Denna åsigt kan Utskottet ej dela. Stadgandet i § 4, taget i hela dess omfattning och sammanställt med öfriga föreskrifter i Regeringsformen, som reglera den styrande makten, står, enligt Utskottets tanke,

i full öfverensstämmelse med villkoren för ett konstitutionellt styrelsesystem, och i den mån förhållandet mellan regeringen och representationen utvecklats sig i den riktning, som af ett sådant system betingas, har erfarenheten äfven ådagalagt, att lagstiftarens mening angående rätta betydelsen af detta stadgande, sådana den af Utskottet här ofvan framhållits, icke varit underkastad någon till våda för landet ledande misstyding. Vid sådant förhållande, och om det än bör medgifvas, att ett grundlagsstadgande angående Konungens makt att styra riket i närvarande tid antagligen kommit ätt i andra ordalag uttryckas, anser Utskottet en ändring af paragrafens ursprungliga lydelse icke vara af omständigheterna påkallad, särdeles som den möjligen skulle framkalla föreställningen om en derigenom åsyftad ändring af sjelfva grundlagsbudet, hvarför Utskottet äfven med hänsyn härtill hemtar stöd för sin åsigt, att motionärens framställning i denna del ej bör vinna afseende.

Då — hvad vidare angår motionärens framställning om förändring i sättet för behandlingen af de ärenden, som enligt §§ 11 och 12 Regeringsformen angå vårt förhållande till främmande makter — lagstiftaren från den allmänna regeln för regeringsärendens handhafvande undantog dem, som afse nyssberörda förhållande, och med afseende å dessas handläggning medgaf en större frihet i formen, läser grunden därför böra sökas i den uppfattning, att dessa ärenden till följd af deras säregna, ofta ömtåliga natur kräfde en snabbhet i behandlingen och en hemlighet i beslut, som ej alltid vore förenliga med de tyngre formerna, hvilka vid andra måls handläggning i samladt statsråd måste iakttagas. Om än betydelsen af denna uppfattning numera kan anses i väsentlig mån inskränkt till följd af den större offentlighet i förhållandet mellan så väl särskilda stater som mellan regent och folk i samma stat, hvilken är ett utmärkande drag hos närvarande tid, läser det dock icke kunna förnekas, att fall kunna förekomma, då framgången af en för landet till äfventyrs ganska vigtig afhandling med en främmande makt kan vara beroende af det föreskrifna sättet för ett sådant ärendes utförande; och, fastän så beskaffade fall numera torde kunna anses höra till undantagen, och Utskottet följaktligen håller före, att ifrågavarande måls handläggning i statsrådet i allmänhet ej skulle medföra någon olägenhet, och dessutom vara öfverensstämmande med den på giltiga grunder hvilande åsigten om den vigt och betydelse, sådana mål i vissa fall kunna ega, har Utskottet likväl funnit betänkligt att tillstyrka motionärens förslag, helst vanskligheten af att uppdraga en bestämd gräns mellan mer och mindre vigtiga diplomatiska ärenden utesluter hvarje

tanke på att kunna föreskrifva ett olika behandlingssätt för särskilda slag af dessa ärenden.

Men det vigtigaste stöd för sin åsigt derom, att motionärens ifrågasvarande förslag icke bör vinna bifall, hemtar Utskottet ur unionel synpunkt. Den anmärkning, som, enligt hvad ofvan framhållits, föranledde Första Kammaren att förkasta 1872 års Konstitutions-Utskotts förslag, att statsrådet skulle enligt § 8 Regeringsformen höras, innan Konungen egde att ingå i afhandlingar och förbund med främmande makter, har, enligt Utskottets åsigt, en sådan giltighet med afseende å samtliga de ärenden, som omförmälas i §§ 11 och 12 Regeringsformen, att äfven med fullt uppskattande af de ej oviktiga skäl, som tala för en ändring af berörda lagrum i den af motionären förordade rigtning, Utskottet med afseende å bestående unionella förhållanden och den till följd deraf från andra regeringsärenden afvikande behandling, nu ifrågasvarande ärenden hafva att undergå, anser det vara ändamålslost att för närvarande söka åvägabringa en sådan förändring.

Det torde ock, med hänsyn till den utveckling, vårt konstitutionella statsskick numera vunnit, med skäl kunna påstås, att de nödiga garantierna äro att söka mindre i några förändringar i gällande stadganden rörande regeringsärendenas beredning och föredragning eller statsrådets sammansättning, då Konungen fattar beslut, än uti förhållandet mellan Konungen och statsrådet samt rådgifvarne inbördes äfvensom i regeringens förhållande till Riksdagen. Är denna uppfattning, såsom Utskottet anser, riktig, torde ock det mål, motionären åsyftar, i väsentlig mån kunna vinnas derigenom, att Konungen, innan Han fattar beslut uti de i §§ 11 och 12 omförmälda ärenden, skall höra, förutom de två der nämnde statsrådsledamöter, jemväl statsministern. Härigenom blefve vid föredragning af dessa ärenden antalet närvarande statsrådsledamöter detsamma, som enligt 1867 års förslag till ny Föreningsakt mellan Sverige och Norge skulle från svensk sida vara närvarande i det unionella statsrådet. Och till följd af den ställning såsom statsrådets främste ledamot, statsministern jemlikt § 5 Regeringsformen numera intager, skulle sålunda åt statsrådet beredas ett ökad inflytande på dessa frågor, då statsministern, som i hvarje för riket maktpåliggande angelägenhet naturligen måste taga hänsyn till sina embetsbröders åsikter, i allmänhet bör anses representera de grundsatser, som inom statsrådet äro förherskande.

Då Utskottet af nu anförda skäl, med anslutning i hufvudsakliga delar till 1878 års Konstitutions-Utskotts förslag i ämnet och med någon utsträckning af sagda förslag, anser §§ 11 och 12 Regeringsformen

böra undergå den förändring, som påkallas deraf, att jemväl statsministern skulle vara närvarande vid diplomatiska ärendens föredragning, bör, enligt Utskottets åsigt, i sammanhang dermed uttrycklig föreskrift i förstnämnda paragraf inflyta derom, att de ministeriella målen skola beredas af ministern för utrikes ärendena. Ty om än lagstiftarens mening varit, att med afseende å dessa mål liksom öfriga regeringsärenden vederbörande departementschef skall vara det lagliga organet för målens beredande till föredragning, och fastän nu gällande stadgande i allmänhet lärer i öfverensstämmelse dermed tillämpas, utesluta dock ej de deri begagnade ordalag möjligheten af en tolkning, enligt hvilken Konungen med förbigående af ministern för utrikes ärendena skulle kunna genom personer, stående utom statsrådet, låta bereda de ministeriella målen, hvarför hvarje anledning till en sådan tolkning bör undanrödjas. Tillika har Utskottet trott ett tillägg till § 11 böra göras i öfverensstämmelse med innehållet i § 26 af Unionskomiténs, af föregående Konstitutions-Utskott understödda förslag, att alla meddelanden till främmande makt eller rikenas sändebud i utlandet skola ske genom ministern för utrikes ärendena. Att Utskottet anser den af motionären påyrkade ändring af § 7 Regeringsformen ej böra ifrågakomma, torde vara en gifven följd deraf, att Utskottet funnit sig ej kunna tillstyrka motionärens förslag om diplomatiska ärendens handläggning i statsrådet.

Hvad vidare angår förslaget att ur § 105 Regeringsformen och § 38 mom. 2 Riksdagsordningen måtte utslutas orden »ministeriella ärenden och», hvarigenom nu gällande inskränkning i Konstitutions-Utskottets rätt att fordra del af de i statsrådet förda protokoll skulle i väsentlig mån upphöra, torde motionärens framställning härutinnan vara betingad af förslaget om de ministeriella målens föredragning i statsrådet, och, då Konstitutions-Utskottet eger att för granskning äska statsrådsprotokollen rörande allmänna regeringsärenden, har motionären ansett denna rätt böra omfatta jemväl protokollen rörande ministeriella mål. Men då Utskottet icke kunnat biträda motionärens förslag angående de ministeriella målens handläggning i statsrådet, har Utskottet funnit sig sakna skäl att förorda ändring i dessa grundlagsbud.

Slutligen afser motionärens framställning, att § 13 Regeringsformen måtte ändras i syfte att den Konungen medgifna rätt att börja krig och sluta fred skulle väsentligen begränsas. Utgående från det antagande, att Sverige numera icke skulle komma att föra anfallskrig anorlunda än såsom allierad med någon af stormakterna mot en annan, åsyftar motionären, så vidt hans i denna del mindre tydligt uttryckta mening af motionen framgår, att den Konungen genom § 13 medgifna

beslutanderätt skulle inskränkas till den händelse, att efter ett genom fiendtligt anfall i landet inträffadt krig Konungen ville avsluta fred, hvaremot hvarje åtgärd, hvarigenom landet kunde komma att indragas i något krigsföretag, skulle grunda sig på beslut af båda statsmakterna.

Derest våra grundlagar icke innehölle nog kraftiga garantier mot rikets blottställande för följderna af ett af Konungen obetänksamt företaget krig, vore det obestriddigen lagstiftarens pligt att söka åstadkomma rättelse i ett sådant förhållande. I anledning häraf och då möjligen den föreställningen kunde vara rådande, att motionärens förslag innefattade sådana garantier för fredens bevarande, som nu gällande grundlagsbud icke kunde erbjuda, har Utskottet, som anser redan den omständighet, att motionären icke tagit hänsyn till de mellan de förenade rikena bestående förhållanden, lägga hinder i vägen för förslagets godkännande, likväl trots sig böra tillse, i hvad mån berörda föreställning må anses berättigad.

Det torde få antagas såsom gifvet, att motionären i verkligheten ej haft för afsigt att bestrida Konungens rätt att under alla förhållanden freda riket mot ett redan påbörjad fiendtligt anfall. Skulle någon inskränkning göras i Konungens rätt att föra krig, skulle den följaktligen afse blott anfallskrig. Men för en krigslysten regering är det en ringa svårighet att framkalla ett krig utan att vara den förste, som bär väpnad hand mot sin motståndare. 1809 års Konstitutions-Utskott erinrar uti sitt ofvan omförmälda betänkande derom, att det visserligen gäfves andra anfallssätt, än det att med väpnad styrka intränga på en annan stats område. »De flesta krig» — anför Utskottet vidare — »äro började i kabinetten, innan de utbryta på fälten, och hvilken kan då afgöra, om den regent, som först, eller den, som sist låter sina trupper marchera, är den angripande, eller, såsom begge i sina manifest bevisa, den sig försvarande? Hvilken kan afgöra, om den regent, som personligen förolämpar den andra, eller denne, som med vapen hämnar sig, är den verkliga fridsstöraren? Och om grundlagarne förbjuda en konung att börja krig, hvad hindrar den krigslystne monarken att förmå sina grannar till ett fredsbrott? Genom öfningsläger, anställda nära deras gränser, genom tvetydiga underhandlingar, öppnade i samma stund med deras fiender, genom misshandlande af deras sändebud, genom ohöfvisk brevexling, genom återsända ordnar, med få ord, genom oräkneliga sätt att väcka misstankar och missnöjen skall han omsider vinna sitt ändamål. Sveriges senaste häfder lemna häruppå de mest talande vedermälen». Vidare framhålles, hurusom det olyckliga krig, hvori Sveriges då nyss afsatte konung störtat landet, efter de yttre

formerna var för honom ett försvarskrig. — Man torde häraf kunna döma om vanskligheten af att genom ett grundlagsbud lägga band på en krigiskt sinnad monark.

Men fall kunna äfven förekomma, då anfallskrig äro nödvändiga såsom medel att förebygga ännu större olyckor. Om nemligen en fiendtligt sinnad makt vid våra gränser eller i närheten af våra farvatten hastigt sammandrager trupper utan att utfärda krigsförklaring och under omständigheter, som göra det uppenbart, att anfallet kommer att gälla oss, men som dock ej antagit den hotande karakter, att från vår sida ännu någon fiendtlig åtgärd kan vidtagas under förebärande af sjelfförsvaret. Det är då möjligt, att ett i tid företaget kraftigt angrepp mot fienden vore det enda medel att omintetgöra hans företag. Skulle under sådana förhållanden regeringen vara nödsakad att sammankalla Riksdagen och inhemta dess samtycke, innan den kunde mot fienden rigta det slag, som skulle förebygga det fiendtliga infallet och derigenom rädda landet, kan det med säkerhet antagas, att det sålunda erbjudna tillfället till räddning ginge förloradt. Utskottet kan svårligen föreställa sig, att den regering skulle blifva föremål för klander, som under så tvingande omständigheter åsidosatte en grundlagens föreskrift om förbud för Konungen att börja krig utan Riksdagens samtycke.

Om Utskottet sålunda icke kan dela motionärens åsigt i fråga om lämpligaste sättet att förekomma missbruk af Konungens rätt att föra krig, anser Utskottet deremot de garantier mot ett sådant missbruk, som i gällande Regeringsform och Riksakt förefinnas, vara betryggande mot faran af att Konungen skulle inlåta sig i ett krigsföretag, för hvilket Han icke visste sig kunna påräkna understöd af Riksdagen. I detta hänseende tillåter sig Utskottet erinra, att Konungen först jemlikt § 4 Riksakten och § 13 Regeringsformen skall meddela regeringen i Norge sina tankar i ämnet och deröfver inhemta dess betänkande jemte en fullständig berättelse om rikets tillstånd i anseende till dess finanser, försvarsanstalter med mera. En dylik berättelse skall jemväl utarbetas rörande Sveriges tillstånd i berörda hänseende. Derefter sammankallar Konungen den norske statsministern och de norska statsråden tillika med det svenska statsrådets samtliga ledamöter till ett utomordentligt statsråd och förelägger dem omförmälda berättelser samt framställer de skäl och omständigheter, som vid detta tillfälle böra tagas i öfvervägande. Statsrådets ledamöter skola derefter hvar för sig, de svenske med den ansvarighet, § 107 Regeringsformen bestämmer, afgifva sina yttranden till protokollet, hvarpå Konungen fattar det beslut, Han anser för staten gagneligast. Bestämmer sig Konungen dervid för krig, eger Han ej

medel, som i någon nämnvärd mån förslå till dess utförande. Han får ej mot stadgandet i § 65 Regeringsformen dertill använda de af Riksdagen för andra ändamål anvisade anslagssummor. Han eger, jemlikt §§ 73 och 74 af samma grundlag, icke fordra eller uppbära nya pålagor, utskrifningar af manskap eller af penningar och varor utan Riksdagens fria vilja och samtycke, ej heller upptaga någon annan gärd till utförande af ett uppkommet krig än det sammanskott af födande varor, som uti en landsort kan blifva erforderligt till krigsfolks underhållande under tåg eller marche, när de särskilda orter, der detta tåg sker, icke förmå förse trupperna med nödigt uppehälle; och skall denna gärd genast med penningar af statsmedlen de levererande betalas efter fastställda markgångspris och med förhöjning deri till hälften af deras belopp. Följaktligen är Konungen uteslutande hänvisad till de i § 63 Regeringsformen omförmälda tvenne kreditivsummor, hvilkas belopp Riksdagen för hvarje år bestämmer. Det ena skall vara tillgängligt, då Konungen till rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål, sedan hela statsrådets tankar deröfver blifvit inhemtade, finner det vara oundvikligen nödigt. Det andra, afsedt att bestrida de första oundgängliga utgifterna för härens mobilisering i händelse af påkommande krigsfara, men, såsom det hittills blifvit till beloppet bestämdt, helt och hållet otillräckligt till något mera omfattande krigsföretag, får af Konungen lyftas vid infallande krig, sedan Han hört statsrådet in pleno och sammankallat Riksdagen, och är det fullmäktige i Riksgäldskontoret förbjudet att utbetala sunman förr, än riksdagskallelsen blifvit i hufvudstadens kyrkor vederbörligen kungjord. Den statsrådsledamot, som tillstyrker Konungen att företaga något i strid mot ofvan åberopade grundlagsbud eller underlåter att deremot göra föreställningar, straffas, enligt § 2 af Ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter, med embetets förlust och förklaras ovärdig att i rikets tjenst vidare nyttjas.

Häraf torde framgå, att utöfningen af Konungens rätt att föra krig enligt Regeringsformen och Riksakten är förenad med så väsentliga inskränkningar, att det icke gerna låter tänka sig, att vid beslutandet af ett krig andra bevekelsegrunder skulle kunna göra sig gällande, än sådana, som efter en omsorgsfull och samvetsgrann pröfning af alla förekommande omständigheter härledde sig från öfvertygelsen om, att åtgärden vore nödvändig och icke stode i strid med rikets sannskyldiga nytta.

Då Utskottet sålunda tror sig hafva ådagalagt, att gällande Regeringsform och Riksakt innebålla — så vidt sådant genom lagbud kan åstadkommas — betryggande hinder mot missbruk af Konungens rätt

att börja krig, och då härtill vidare kommer, att motionären icke tagit hänsyn till bestående unionella förhållanden, har Utskottet i dessa omständigheter funnit anledning att icke tillstyrka bifall till motionärens förslag om ändring af § 13 Regeringsformen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer Utskottet,

1:o.

att Riksdagen med anledning af Herr Asklöfs förevarande motion måtte antaga att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af nedannämnde paragrafer i

Regeringsformen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 11.

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. Ministern för utrikes ärendena tillhör att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla, i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot. Är ministern frånvarande, föredrage den Statsrådets ledamot, som Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen, i deras närvaro, besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till Statsrådets kunskap komma hvad Honom nyt-

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola, på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af Ministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör att dessa mål anmäla och föredraga inför Konungen i närvaro af Statsministern och någon annan Statsrådets ledamot eller, der Ministern för utrikes ärendena tillika är Statsminister, två andra tillkallade Statsrådsledamöter. Är Statsministern hindrad att vara tillstädes, tillkalle Konungen i hans ställe en annan Statsrådets ledamot. Är Ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den Statsrådets ledamot, Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll

Nuvarande lydelse:

tigt synes, så att *äfven någon kännedom* af denna riksstyrelsens gren måtte hos Statsrådet finnas.

Föreslagen lydelse:

anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen, i deras närvaro, besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till Statsrådets kunskap komma hvad Honom nyttigt synes, så att *kännedom äfven* af denna riksstyrelsens gren måtte hos Statsrådet finnas. *Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom Ministern för utrikes ärendena.*

§ 12.

Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå, sedan Han, *enligt föregående paragraf*, deröfver hört Ministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot.

Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå, sedan Han, *i den ordning föregående paragraf stadgar*, deröfver hört Statsministern, Ministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot *eller, der Ministern för utrikes ärendena tillika är Statsminister, två andra tillkallade Statsrådets ledamöter.*

2:o.

att motionen i öfrigt ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda,

samt, då Utskottet anser, att, derest förestående förslag till förändrad lydelse af §§ 11 och 12 Regeringsformen skulle vinna Riksdagens

bifall, en dermed öfverensstämmande ändring af § 32 i samma grundlag bör vidtagas,

3:o.

att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af

Regeringsformen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 32.

Sändebud hos främmande magter och tjenstemän vid beskickningarne nämne Konungen i *Ministerns* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådsledamots närvaro.

Sändebud hos främmande magter och tjenstemän vid beskickningarne nämne Konungen i *den ordning, som i 11 § i fråga om ministeriella måls behandling föreskrifven är.*

Stockholm den 26 April 1883.

På Utskottets vägnar:

Magnus Hallenborg.

Reservationer:

af Herr Friherre *Hierta*: »Enär motionären, enligt hvad han sjelf uppgifver, hemtat det hufvudsakliga motivet, till att framlägga sitt grundlagsändringsförslag, från det antagandet, att den, då motionen afgafs, »inväntade propositionen från Kongl. Maj:t angående omorganisation af rikets försvarsväsen» komme att af Riksdagen »i hufvudsak tillstyrkas», såsom följd hvaraf han anser att det »för hvar och en torde blifva klart, att en och annan paragraf i Regeringsformen, som afhandlar Konungens

ställning och beslutanderätt i afseende på fråga om krig och fred samt vårt förhållande till främmande magter, ej kan vidare tillämpas och sålunda bör erhålla en förändrad ordalydelse»; så synes mig rättast hafva varit, att med behandlingen af detta hans under nyssnämnda förutsättning tillkomna grundlagsändringsförslag fått anstå, till dess det hunnit visa sig, huruvida denna hans förutsättning, som förmenades skola göras af honom föreslagna grundlagsförändringen högst nödig, nu verkligen, huru sannolik den än må kunna anses vara, kommer att gå i fullbordan. Men då Konstitutions-Utskottet allt detta oaktadt funnit sig böra *nu* taga motionen under behandling; så anser jag Utskottet bort inskränka sig till en kort affattad hemställan hos Riksdagen derom, att denna Herr Asklöfs motion icke må för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I afseende på de af Utskottet i sammanhang med behandlingen af motionen nu föreslagna förändrade ordalydelser af 11, 12 och 32 §§ utaf Regeringsformen, måste jag naturligtvis värdsamt antaga, att Utskottet funnit dessa grundlagsförändringar »högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa»; och det är ju möjligt att Utskottet härutinnan har fullkomligen rätt. Men då det icke lyckats mig kunna konformera mig med denna Utskottets uppfattning, ber jag mot Utskottets framställning till Riksdagen, att antaga dessa grundlagsförändringar såsom hvilande till grundlagsenlig behandling, härmed få mig värdsamligen reservera»;

af Herrar *Samuel Johnsson, Norén, Jonas Andersson, Hans Andersson, Borg, Westin, Carlsson, Näsman* och *Svensén*: »Om vi måste medgifva, att Utskottet, hufvudsakligen till följd af unionella förhållanden, icke kunnat i vidsträcktare mån än som skett gå de af motionären framställda ändringsförslag till mötes, så torde dock böra erkännas, att de äro byggda på riktiga grunder och i öfverensstämmelse med nutidens uppfattning af de konstitutionella rättsförhållanden, som böra göra sig gällande. Då likväl Utskottets motivering i vissa delar af betänkandet icke väl öfverensstämmer med nyssnämnda uppfattning, nödgas vi mot denna motivering reservera oss.»

Herr *Afzelius* har begärt få antecknadt, att han på grund af ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende inom Utskottet.

Herr *von Möller* har begärt få antecknadt, att han ej närvarit vid detta ärendes behandling inom Utskottet.